

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

Η χαρμονή του πένθους

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΚΑΜΠΑΡΔΩΝΗΣ

**Προσοχή: εποχιακή
διέλευση βατράχων**
εκδ. Πατάκη, σελ. 240

Τα διηγήματα του Γιώργου Σκαμπαρδώνη μοιάζουν με κάλεσμα σε ένα μικρόκοσμο μυθικό και μαγεμένο, ολόκαρδο αλλά και ενδοστρεφή, σπαρμένο με εκπλήξεις και θαυματουργίες· ένα μικροσύμπαν που το διακοσμεί η «χαρμονή του πένθους μέσα στην κλειστή μοναξιά». Με την τεχνική της ανοικειώσης, την οποία ο Σκαμπαρδώνης αξιοποιεί μαεστρικά, γεωγραφεί καταπληκτικούς, διάφεγγους λογοτεχνικούς τόπους. Η νοσταλγία, βαρύνουσα στην παρούσα συλλογή, δεν απολύγει σε δακρύρροια. Ο Σκαμπαρδώνης, δίχως να παραμερίζει τη βαρυθυμία της νοσταλγίας, την ανασύρει μέσα από ευφρόσυνα στιγμιότυπα. Ένα μείδιμα καίδευει την ανάμνηση των χαμένων. Η «Λάμπα απ' το Πέραν» είναι ένα συγκλονιστικό πεζό, δηλωτικό της συγγραφικής μαστοριάς του Σκαμπαρδώνη. Ο αφηγητής, απηυδισμένος από τα ελληνιστοκρατικά στις ειδήσεις, θυμάται ένα οικογενειακό κειμήλιο, μια περίτεχνη γκαζόλαμπα που ο προπάππος του είχε φέρει το 1922 από την Κωνσταντινούπολη. Αργότερα,

η Κατοχή και ο Εμφύλιος τραυμάτισαν το εκλεκτό γυαλί, μέχρι που το αποκατέστησε ένας από τους λιγοστούς εναπομεινάντες Εβραίους της Θεσσαλονίκης. Ανάβοντας τα δύο φιτίλια της λάμπας, ο αφηγητής γίνεται κοινωνός ενός θαύματος. Οι μαρμαρυγές του παρελθόντος έσμιγαν με τις δύο φλόγες διαχέοντας ένα μυσταγωγικό φως. Οι δύο φωτίτσες, η φασματική και η αληθινή, ιερουργούσαν μαζί, «πάνω και πέρα απ' τις ανεπίδοτες μέρες και την αισχροκέρδεια του Χρόνου». Φωταγωγούσαν το υπερπέραν. Το βάσανο της μνήμης παρεισφρύνει ακόμα και στο «Jumbo». Ο αφηγητής παρατηρεί έναν εξασθλιωμένο μεσήλικο άνδρα να στοιβάζει στο καρότσι του κάθε λογής παιχνίδια, σαν να ήθελε να εξαγοράσει τη χαμένη παιδικότητα. Ωστόσο, η αλλόκοτη περιδιάβασή του στο παιχνιδάδικο θυμίζει στον αφηγητή τα δικά του παιδικά χρόνια της στέρσης και όταν η πραγματικότητα του αγνώστου καταλήγει ξαφνικά στα

χέρια του, χαιρείται σαν παιδί για αυτή την αδόκητη ανταμοιβή για το πενιχρό παρελθόν. Ασυγκράτητη χαρά αισθάνεται και ο ηλικιωμένος στο διήγημα «Ξαναμοντάροντας τα φτερά», όταν ανεβαίνει πάνω στην επιδιορθωμένη μηχανή του και αρχίζει να γκαζώνει και να πετά,

σαν να είχαν κάνει φτερά όλα τα χρόνια που τον ρήμαζαν. Αγλαΐς φτάνει στην κατακλείδα και ο ραβδούχος του ομώνυμου διηγήματος, επικεφαλής της μπάντας του δήμου, νιώθοντας πως είναι «ο γένης μιας ένθεης, τροπαιοφόρου πομπής». Στον απολαυστικό «Διάδρομο» ο αφηγητής επισκέ-

πτεται το Άγιον Όρος και, καταγοητευμένος από το εδεμικό τοπίο, αναλογίζεται τους ευφραντικούς περιπάτους των μοναχών. Όμως, ο μοναχός που τον συντρόφευε φοβόταν πως η αβάσταχτη ομορφιά ήταν σατανική, πίστευε πως μέσα στην απόλυτη ωραιότητα ενέδρευε ο διάβολος και γι' αυτό είχε τοποθετήσει ένα διάδρομο στο κελί του.

Καθώς έτρεχε στον διάδρομο δοξολογώντας τον Κύριο, αγίαζε, πεζοπορούσε στον παράδεισο. Στην τελευταία πρόταση ο αφηγητής βλέπει πράγματι πάνω απ' το κεφάλι του Γέροντα «να πετάγονται γαλαζωπά, φωτεινά αγκάθια, σαν το δεκάκτινο κάλλος των αποστόλων». Μια άθραυστη, ενανθρωπισμένη πίστη ψυχώνει και ένα δρυοκολάπτη που μανιακά, παράλογα και απελπισμένα ραμφίζει μια κολόνα της ΔΕΗ. «Βρε, μανία. Να πηγαίνει να ψάχνει ειδικά εκεί που δεν έχει καμιά ελπίδα να βρει τίποτα».

Η γραφή του Σκαμπαρδώνη είναι φιλοπαιγμών και θαυματουργή, ιαματική. Χάρη στα θαυμαστά εκφραστικά του μέσα, ο Σκαμπαρδώνης προσδίδει ανήκουστες διαστάσεις στο αληθινό, οδηγώντας τη γραφή στα πέρατα της φύσης και του υπερφυσικού. Είναι σπουδαίος πεζογράφος, επειδή επιτρέπει στη γλώσσα να φανερώσει τους απίθανους τρόπους επιβολής της πάνω στην πραγματικότητα. Έτσι, οι αποδημήσαντες κάνουν πετάλι, γλιστρώντας στην πατίνα του χρόνου, ένα υπόγειο γκαράζ μεταμορφώνεται σε «μεγάλη, ζεστή εκκλησία», ενόσω τα βατράχια κοάζουν θλιμμένα, «λες κι έχουν διδαχτεί την απόγνωση στις εσπερινές ώρες της μελαγχολίας».

